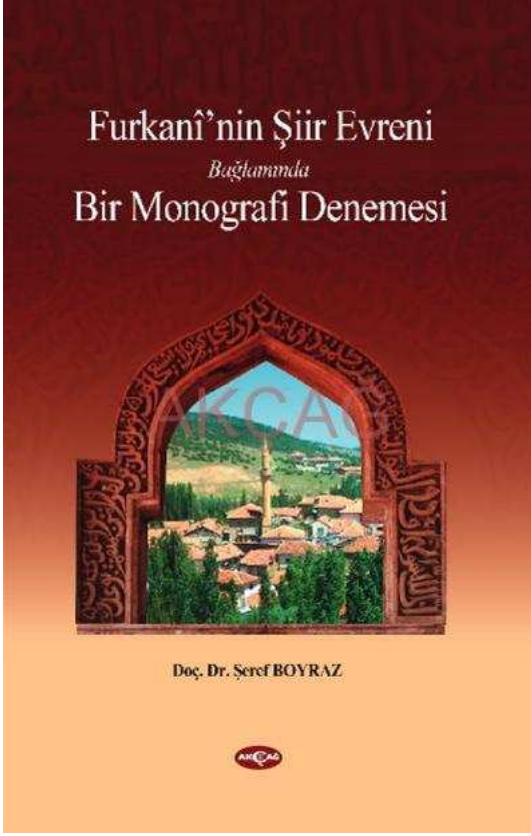

ÂŞIK MONOGRAFİLERİ İÇİN YENİ BİR ÇIĞIR: “Furkanî’nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi”*

Erol AKSOY**

M. Fuat Köprülü, “İlmi nesiller tamamlar.” diyor. İlim birikimlerin toplamıdır. İlmi kemale erdiren, nesillerin yaptığı küçük ya da büyük çalışmaların üst üste eklenmesiyle meydana getirilen silsiledir. Herhangi bir konuda belki acemice yapılan ilk çalışmalar zaman içerisinde yeni yeni bilgilerin toplanması, değerlendirilmesi ve yorumlanmasıyla bir kelebek etkisi meydana getirip bilgi dağlarının, denizlerinin oluşmasına imkân verecektir. Bugünün bilgi kııntıları yarının parlayan birikim ve tecrübe cevherine temel oluşturacaktır. Bu bağlamda ilim yolunda yapılan çalışmaların her birinin ayrı ayrı önemi vardır ve hiçbirisi küçümsenemez. Çünkü her yeni çalışma kendisinden önceki çalışmanın eksikliğini tamamlayıp yanlışını düzeltecek ve mükemmele gidişin yolunu açacaktır.

Âşık monografileri, âşıkların hayat hikâyeleri ve sanatçı yönleri hakkındaki bilgilerle eserlerinden örnekler vererek âşık

edebiyatı araştırmaları açısından önemli veriler sunan çalışma alanlarındandır. Bu anlamda âşıklarla ilgili bu bilgilere, bilgi kııntısı denilebilecek düzeyde de olsa, ilk defa şairnamelerde rastlanmaktadır. İlk örneği 17. yüzyılda Âşık Ömer’le görülen şairnameler, günümüzün âşık monografilerine temel teşkil etmektedir, denilebilir. Cumhuriyet döneminden itibaren hazırlanmaya başlanan âşık monografilerinin ise şairnamelere göre daha sistemli bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Ancak geçmişten günümüze bu alanda yapılan çalışmalar genel olarak incelendiğinde -bazı çalışmaları istisna kabul etmek kaydıyla- birçok çalışmada âşıkların hayatlarının kısır bir şekilde verildiği, bu serencamın şiirlerle ilişkisinin incelenmediği, şiirlerin de bazen hiçbir değerlendirmeye tabi tutulmadan bazen de eksik ve yetersiz değerlendirmelerle, içinde çeşitli tutarsızlıkları barındıran yapı ya da muhtevaya göre tasnif edilip üretim ve tüketim bağlamlarının ise göz önüne alınmadan yayımlandığı görülmektedir.

Yukarıda değinildiği gibi ilim birikimlerin toplamıdır ve ilmi nesiller tamamlayacaktır. Artık âşık monografilerinin farklı bakış açılarıyla ortaya konulma zamanı gelmiş hatta geçmiştir bile. Eski çalışmaların eksiklerini gidererek ilmi kemale erdirecek sızramaların yapılması yolunda yeni ufukların açılması gerekmektedir. Bu anlamda birbirinin tekrarı niteliğindeki âşık monografilerinin dışına çıkan, farklı

* Şeref Boyraz (2010). Furkanî’nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi, Ankara: Akçağ Yayınları, 502 s.

** Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

yöntem ve tekniklerle âşıkları, hayatlarını ve şiirlerini inceleyen, onlara yeni bir bakış açısıyla yaklaşan, inceleme alanına dair yeni teklifler sunan çalışmalara ihtiyaç doğmuştur. İşte bu ihtiyaçları giderme noktasında Şeref Boyraz tarafından 2010 yılının sonlarında yayımlanan **“Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi”** adlı çalışmanın önemli bir kilometre taşı hüviyetine sahip olduğu görülmektedir.

Eser; “Ön Söz”, “Bir Âşık/Şair Doğuyor”, “Şiirlerin Üretim-Tüketim Bağlamı”, “Şiirlere Yakından Bakış”, “Şiirler ve Üretim-Tüketim Bağlamları”, “Sonuç”, “Kaynakça”, “Dizinler” ve “Sözlükçe” bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışmasını, geleneğin ortaya çıkması ve yaşatılmasını sağlayan söz ustaları âşıklara ve bu geleneğin anlaşılması için emeğini esirgmeden çalışan kalem sahiplerine ithaf eden yazar, **Ön Söz**'de (15-21) “Göl yerinden su eksik olmaz.” atasözünü benzerlik kurarak Sivas'ın âşık ve şairlerinin eksik olmadığını belirtiyor. Ancak ne yazık ki, bu âşık ve şairlerin büyük bir kısmının kimse tarafından tanınmadan, hak ettikleri değeri bulamadan kaybolup gitmesine hayıflanıyor. İşte eserin yazılma sebebi de bu noktada ortaya çıkıyor. Yazar, bu âşık ve şairlerin hiç olmazsa birisini kaybolmaktan kurtarmak için eserini yazmaya başladığını söylüyor. Eserinin bir başka yazılma sebebinin ise bugüne kadar yayımlanmış olan âşık monografilerindeki “hayatı, sanatı, eserleri/şiirleri teslisi” şeklinde adlandırarak eleştirdiği inceleme yöntemine yeni ve farklı bakış açılarıyla yaklaşmak olduğunu belirtiyor. Bu nedenle Furkanî ve şiirleri üzerinde bağlam merkezli bir inceleme yapmaya çalışacağını vurguluyor, yazar. Ardından eserin içerisinde, nerelerde, hangi gerekçelerle, nelerin, nasıl yapıldığı hakkında özlü bilgiler veriliyor.

“Bir Âşık/Şair Doğuyor” (23-48) şeklinde adlandırılan birinci bölümde mahlasını da kitabın yazarından alan Furkanî'nin doğumu, çocukluğu, yetiştiği ortam, eğitimi, evliliği, askerliği, iş hayatı/geçim durumu, fiziki ve ruhi yapısı, inanç ve düşünce dünyası, şiir yazmaya başlaması, mahlas alışı, saz ile ilgisi ve yayın dünyasındaki yeri hakkında oldukça teferruatlı bilgiler veriliyor. Bu kadar teferruatlı bilgilerin âşık monografilerinin geçmişi açısından önemli bir farklılık ve yenilik olduğu görülmektedir. Bunun yanında yazar, bu bilgileri burada atıl bir şekilde bırakmayıp daha sonraki bölümlerde şiirleri tek tek açıklarken ve yorumlarken şiirlerle bu bilgiler arasında bağlantı kurmayı ihmal etmiyor. Bu bağlamda, bu bölümün âşık monografileri için alışılmışın dışında bu kadar geniş tutulmasının sebebi ve önemi de ortaya çıkmış oluyor.

“Şiirlerin Üretim-Tüketim Bağlamı” (49-106) şeklinde adlandırılan ikinci bölümdeyse önce “Üretim Bağlamı” adlı üst başlığı ve “Üretim Biçimi ve Üretimi Tetikleyen Unsurlar”, “Üretim Kronolojisi ve Miktarı” ve “Üretimde Tekâmül Süreci” alt başlıklarında üretim bağlamının bilinmesinin şiirleri ve şairi daha doğru anlamak noktasındaki faydaları ve önemi belirtildikten sonra Furkanî'nin ilk şiirlerini başkalarının dert ve acılarından yola çıkarak yazdığı, sonra kendi dert ve sıkıntılarının âşığa şiirler yazdırdığı, ardından âşığın giderek toplumsal ve dini şiirler yazdığı belirtiliyor. Furkanî'ye şiirlerini daha çok duyguların yazdırdığı sayısal verilerle ortaya konuluyor. Âşığın ilk gençlik yılları, gençlik yılları ve orta yaş yıllarında şiir üretimindeki değişim ve dönüşümleri aktarılıyor. “Tüketim Bağlamı” adlı ikinci üst başlıkta ise âşığın şiirlerinin sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarındaki tüketimi konusunda bilgiler verilir sözlü ve elektronik kültür ortamındaki tüketimin giderek arttığı belirtiliyor. İşte yapılan çalışmanın orijinalitesini ortaya koyan noktalardan birisi

tam da burada belirginleşiyor. Yazar, eldeki şiirleri birbirine benzeyen birçok çalışmada yapıldığı gibi metin merkezli bir bakış açısıyla sadece metinleri vererek değil, bu şiirlerin ne zaman, nasıl ve niçin üretildiğini ve tüketildiğini de irdeleyerek bağlamsal bakış açısıyla çözümlenmeye çalışmaktadır. Böylece burada üretim bağlamını araştırarak Furkanî'nin şahsında ferdi bir inceleme, tüketim bağlamını anlamaya ve çözümlenmeye çalışarak da toplumsal bir inceleme yapılmaktadır.

Bu bölümün sonunda ise çalışmanın en ilgi çekici taraflarından birini oluşturan iki tane tablo yer almaktadır. Birinci tabloda, incelenen 128 şiir dördümlük veya bent sayısı, hece sayısı, ayak türü, konusu, nazım şekli ve türü, şiirin anlatım tutumu ya da istendik işlevleri ve yazılış tarihi bakımlarından bir şema halinde veriliyor. İkinci tabloda ise bu şiirler; "yazdıran tetikleyici unsur" başlığında olay-his, durum-his, olay-fikir, durum-fikir, insan-his, insan-fikir vd. bakımlarından; "tema bakımından türü" başlığında lirik, didaktik, satirik, epik vd. bakımlarından inceleniyor. Bunun yanında "şiirde işlenen konu alanları" başlığı ise iki alt bölümde gösteriliyor. Birinci alt bölüm olan "duygu ağırlıklı konular" bölümünde şiirler, sevindiren duygular ve üzen duygular; ikinci alt bölüm olan "düşünce ağırlıklı konular" bölümünde ise toplumsal ve kültürel değerler ile tecrübî bilgiler, felsefi çıkarımlar açılarından incelenmekte ve kümelenmektedir. Görüldüğü gibi bu tablolar şimdiye kadar hazırlanan âşık monografilerinde hiç rastlanılmayan, şiirlerin daha kolay ve pratik bir şekilde anlaşılmasını sağlayan, âşığın şiirlerinin teknik ve muhteva özelliklerini bir bütün halinde gösteren yeniliklerden birisidir. Bunun yanında şiirlerin anlatım tutumu, şiiri yazdıran tetikleyici unsur, duygu ağırlıklı ve düşünce ağırlıklı konular başlıklarıyla tek tek incelenmesi âşık monografileri için yeni, önemli ve dikkate alınması gereken bir inceleme yöntemi olsa gerektir. Yazar, oluşturduğu tablolarıyla hem şiir incelemelerine yeni başlıklar, bakış açıları eklemiş oluyor hem de şekil ve muhteva incelemelerini yaparken herhangi bir şiiri dışarıda bırakma maluliyetine kendini düşürmemiş oluyor.

"**Şiirlere Yakından Bakış**" (107-267) adlı üçüncü bölüm uzun, kapsamlı ve detaylı bir bölümdür. Bu bölüm kendi içinde üç başlığa ayrılmıştır. Bunlar: "Şiirlerin Yapısal Özellikleri", "Şiirlerin Muhteva Özellikleri" ve "Şiirlerdeki Özel İsimler" dir.

"Şiirlerin Yapısal Özellikleri" başlığında şiirdeki yapısal unsurları şiirin iskeleti gibi düşünen yazar, bu yapısal unsurları "Ahenk Unsurları", "Kullanılan Nazım Şekil ve Türleri" ve "Anlatım Özellikleri" olmak üzere üç alt başlığa ayırarak inceliyor.

Yazar, araştırma objesi olan Furkanî'nin şiirlerine "Ahenk Unsurları" penceresinden bakarken eldeki 128 şiiri vezin, ayak, kafiye ve redif, durak, tekrarlamalar başlıkları altında inceliyor. Yazar burada genellikle, çoğunlukla gibi muğlâk ifadeler yerine sayısal verileri kullanarak okuyucunun önüne net bir değerlendirme koyuyor. Bunu yaparken de sayıların ve yüzdelik oranların tekdüzeliğinde ve kısırlığında kalmayarak yaptığı yorum, çıkarsama ve değerlendirmelerle de araştırmasını zenginleştiriyor. Bu anlamda bu çalışmanın sadece neşir ve tespit safhalarında kalmayıp oldukça derin yorum ve değerlendirmelerle genişletilmesi çalışma alanına dair model olması gereken önemli bir yanıdır. Ayrıca burada ve çalışmanın bütününde dikkati çekici bir diğer nokta ise yazarın eserini suni bir şekilde şişirmemek konusunda gösterdiği titizliktir. Eserde anlatılanlara örnek/delil göstermek gerektiğinde hemen hemen hiçbir yerinde şiir, dördümlük ya da bentlerin her defasında yeniden yazılma gereği duyulmamış, şiirlere verilen numaralara atıflarda bulunulmuştur.

“Nazım Şekil ve Türleri” başlığında ise yazar, Furkanî'nin şiirlerinde kullandığı nazım şekil ve türleri hakkında bilgiler veriyor. Sayısal verilerle desteklediği bilgileri yorum ve değerlendirmeleriyle genişletiyor. Ayrıca bu kısımda nazım türleri başlığı altında yazarın yeni fikirleri dikkat çekmektedir. Yazar, varsağının belirlenmesi hususunda sadece konu ve ezgiye bakmanın yeterli olmayacağını belirtiyor. Çünkü koşma ve semailer de varsağınların işlediği konuları işlemektedir. Aynı zamanda eldeki varsağınların ezgisinin bilinmediği durumlar da söz konusudur. Bu noktada yazar, varsağınların konuya yaklaşım tarzı ve edası bakımlarından koşma ve semailerden ayrıldığını belirtmektedir. Çünkü onlarda mağrur, vakur, boyun bükmeyen, yiğitçe bir eda söz konusudur. “Örneğin bir semai ya da koşmada âşık, sevgisini ‘*Bir tek seni sevdim, gerisi yalan*’ tarzında ifade ederken aynı duygu, varsağıda ‘*Sevmişem ben seni, hey nazlı dilber*’ biçiminde seslendirilmektedir.”

Varsağı konusuna bu şekilde açıklık getiren yazar, âşık şiirindeki türler konusundaysa kendisine ait özgün bakış açılarıyla yeni teklifler sunmaktadır. Eskiden beri bilinen güzelleme, koçaklama, taşlama ağıt ve varsağı tür adlarına yakın zamanlarda Erman Artun tarafından öğütleme, yalanlama, sicilleme, alkışlama, kargışlama, salavatlama; Doğan Kaya tarafından da dertlenme-yakınma, denkleme ve öyküleme eklenmiştir. Ancak Şeref Boyraz, Artun ve Kaya tarafından teklif edilen bu tür adlarından sicilleme ve denkleme nazım türü olarak değerlendirmenin uygun olmayacağını gerekçeleriyle ortaya koymaktadır. Yazar, bu tür adlarından başka bilgileme, dertleme, karşılama, şikayetlenme ve uğurlama gibi beş yeni tür adını daha etraflı bir şekilde sebeplerini de ortaya koyarak teklif etmektedir. Yani yazar, tür adlarını eskiden beri söylenegelen güzelleme, koçaklama, taşlama, ağıt, varsağı; Erman Artun'un teklif ettiği öğütleme, yalanlama, alkışlama, kargışlama, salavatlama; Doğan Kaya'nın teklif ettiği dertlenme-yakınma, öyküleme ve kendi teklif ettiği bilgileme, dertleme, karşılama, şikayetlenme ve uğurlamayla birlikte on yedi tane olarak değerlendirmekte ve tasnif etmektedir. Böylece Furkanî'nin şiiri özelinden hareketle ve örnekleriyle birlikte âşık şiirinde nazım türünün dörtle sınırlı olmadığı, bunun 17'ye kadar çıkabildiği haklı ve net gerekçelerle ortaya konulmuştur. Bu durum da yine bu alanın uzmanlarının üzerinde düşünmesi ve tartışması gereken önemli yeniliklerden biridir.

“Anlatım Özellikleri” başlığı altında ise Furkanî'nin şiirleri dil yapısı, söz varlığı, cümle yapısı, konuşma dili unsurları, ikilemeler, deyimler, atasözleri, öteki kalıp sözler, dil sapmaları, anlatım tutumu ve türleri ve söz sanatları bakımlarından oldukça geniş bir şekilde incelenmektedir. Söz konusu incelemede sadece durum tespitleriyle yetinilmemiş, ortaya çıkarılan malzemelerin nedensellikleri üzerinde de ayrıntısıyla durulmuştur. Örneğin âşığın şiirinde kullandığı nida sanatıyla ilgili yazarın yaptığı farklı ve şaşırtıcı yorumlara bir göz atılması bile bu konuda ne demek istediğimizi daha iyi bir şekilde gösterecektir.

“Şiirlerin Muhteva Özellikleri” başlığında ise yazar, önce şiirde muhtevayı oluşturan unsurları çeşitli araştırmacıların görüşlerinden hareketle tartışmış ve muhtevayı konu, izlek, düşünce, olay, varlık, duygu, görüntü ve anlam olmak üzere sekiz unsurun oluşturduğunu belirtmiştir. Bu sekiz unsuru tek tek açıkladıktan sonra kendi oluşturduğu bir sistem dâhilinde Furkanî'nin şiirlerine uygulamıştır. Bu sisteme göre şiirleri “Duygu Ağırlıklı Konular” ve “Düşünce Ağırlıklı Konular” olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır. “Duygu Ağırlıklı Konular”ı da kendi içerisinde iki gruba ayırmıştır: “sevindiren/istendik duygular” (Allah ve peygamber sevgisi, anne-baba

sevgisi, insan sevgisi, karşı cinse duyulan sevgi, tabiat-memleket sevgisi, vatan-millet ve bayrak sevgisi gibi) ve “üzen/istenmeyen duygular” (ayrılık acısı, çekilen dert ve sıkıntılar, geçmişe özlem, karamsarlık, ölüm acısı, sıla özlemi gibi). “Düşünce Ağırlıklı Konular” ise yine kendi içerisinde iki gruba ayrılmıştır: “toplumsal ve kültürel değerler” (ahlaki durum ve değerler, dini durum ve değerler, eğitim durum ve değerleri, ekonomik durum ve değerleri, sağlık durum ve değerleri, siyasi durum ve değerler) ve “tecrübî bilgiler, felsefi çıkarımlar”.

Burada yazarın tüm âşıklar için geçerli olmak üzere şiirlerin muhtevalarının bu tasnife göre değerlendirilmesi sonucunda hem âşıkların birbirleriyle karşılaştırılması hem de âşık edebiyatında muhteva konusunda başka sonuçlara ulaşma noktasındaki teklifi, üzerinde çok ciddi bir şekilde düşünülmesi ve dikkate alınması gereken bir husustur.

“Şiirlerdeki Özel İsimler” başlığında ise Furkanî'nin şiirlerinde geçen şahıs, yer ve topluluk adları şiirlerde geçen yerleri ve işlevleri bakımlarından ele alınmış, tanıtılmış ve yorumlanmıştır.

Yazar, “**Şiirler ve Üretim-Tüketim Bağlamları**” (269-404) adlı dördüncü bölümde ise incelemiş olduğu 128 şiirin metnini, aşığın ağzından yazılma sebepleri ve şartlarıyla yani bağlamlarıyla birlikte vermektedir. Bu başlık altında dikkat çekici bir diğer nokta daha önceki birçok çalışmada yapılan -bazı çalışmalar için elde yeterli veri olmamasından kaynaklanan zorunluluklar istisna tutulmak kaydıyla- aşığın şiirlerini muhteva veya yapıya göre tasnif etme yerine şiirlerin bağlamlarından kopmaması için yazılış sıralarına göre ilk şiirden son şiire şeklinde bir sırayla tasnife tabi tutulmasıdır. Böylece oldukça tutarlı olduğu görülen bu tasnif sistemiyle şiirler bağlamlarından kopmamış olacak aynı zamanda şairin de şairlik vasfında, duygu dünyasında vs. yaşanan değişiklikler yıl yıl, şiir şiir ortaya konulmuş olacaktır.

Eserin “**Sonuç**” (405-408) kısmında âşıkların ve âşıklık geleneğinin önemi ve toplumsal işlevleri üzerinde daha detaylı çalışmaların yapılması gerektiği, bu çalışmalar yapılırken de eskiyi tekrar etme hatasına düşmeden yeni şeyler söyleyebilmenin önemi üzerinde durulmuş, edebi ürünlerin aslında bakmasını bildikten sonra gösterdiğinden çok daha fazlasını ortaya koyduğu belirtilmiş, eğer mümkünse edebi ürünleri üretim ve tüketim bağlamlarıyla birlikte onun içinde değerlendirmenin eserin, sahibinin ve onu tüketenlerin daha doğru anlaşılması ve yorumlanmasını sağlayacağı vurgulanmış, halk şiirinde eski bilinen tür adlarından başka kendisinin teklif ettiği bilgileme, dertleme, karşılama, şikayetlenme ve uğurlama gibi nazım türlerinin de olduğu ve olması gerektiğinin altını çizilmiş, dize ve kelimeler dizini gibi dizinlerin farklı anlam ve yorum kapıları açacağı hususundaki görüşler aktarılarak Furkanî ve şiirleri hakkında kısa/öz bir değerlendirme yapılmıştır.

Sonuç kısmının ardından “**Kaynakça**” (409-412), “**Dizinler**” (413-498) ve “**Sözlükçe**” (499-502) bölümleri gelmektedir.

Çalışmanın orijinal bölümlerinden birisi de “**Dizinler**” kısmıdır. Bu bölüm kendi içinde “Ayaklar Dizini” (413-414), “Dizeler Dizini” (414-437), “Kafiye ve Redife Göre Dizeler Dizini” (437-460) ve “Sözcük Dizini” (461-498) alt başlıklarına ayrılmaktadır. Oldukça emek sarf edilerek hazırlandığı görülen bu dizinlerin okuyucu ve araştırmacılara anlatacağı çok şey olmalıdır. Çünkü böylece bir âşığın hangi tür ayak ve kafiyeyi daha çok ve ustalıkla kullandığı, dizelerde tekrarlara düşüp düşmediği yani bir anlamda hayal gücü ve düşünce dünyasının nasıl ve ne kadar

güçlü çalıştığı, şiirlerini kaç kelimeyle söylediği/yazdığı, en çok hangi kelimeleri (isimleri mi, fiilleri mi; olumlu anlamı olan kelimeleri mi yoksa olumsuz anlam çağrıştıran kelimeleri mi vs.) kullandığı ve bunun ne anlama geldiği, gelenekten ne kadar faydalandığı, diğer âşıklar üzerinde yapılacak böylesi çalışmalarla beraber hangi âşıklardan etkilendiği, hangilerini etkilediği gibi konularda ortaya çıkacak birçok ipucu olacaktır. Bu dizinler ve onlardan yola çıkılarak yapılan değerlendirmelerin aynı zamanda filoloji ve sosyoloji gibi farklı çalışma alanları için de bir veri teşkil edebileceği ortadadır. Bu doğrultuda yazarın, bu türden dizin çalışmalarının her âşık için yapılması durumunda âşık edebiyatını anlama, daha iyi tahlil edebilme, eldeki malzemeyi daha verimli kullanabilme noktalarında önemli veriler sunacak, yeni yeni yorum kapıları aralayacak bir veri tabanının oluşturulması gibi önemli bir düşüncesini de ileri sürdüğü görülmektedir.

“Sözlükçe” bölümünde de Furkanî'nin şiirlerinde geçen ve okuyucuların anlamakta zorlanacakları düşünülen yöresel kelimelerin anlamları hangi şiir ve dörtlükte geçtiği de gösterilerek verilmiştir. Bu bölüm de şiirlerin anlaşılması noktasında okuyucu ve araştırmacılar için önemli bir kolaylıktır.

Sonuç olarak Şeref Boyraz, “**Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi**” adlı çalışmasında kendi deyimiyle “iskelet itibarıyla aynı tornadan çıkmışçasına yazılmış âşık/şair kitaplarının kol gezdiği bir ortamda, farklı bir yaklaşım denemesi olarak” yola çıkmış, hem âşıkların hayatlarını, şiirlerini ve sanatçı kişiliklerini farklı ve yeni bir sistematikte değerlendirmesi ve yorumlamasıyla hem eksikliğini hissedip farklılıklarını görerek âşık şiirindeki tür adlarına yenilerini eklemesiyle hem dikkate alınması, üzerinde düşünülmesi ve tartışılması gereken tespit ve teklifleriyle hem de metin merkezli inceleme yerine bağlam merkezli inceleme yapması açılarından âşık monografileri arasında milat olabilecek nitelikte dikkat çekici bir eser ortaya koymuştur. Bu bağlamda, çok yoğun bir çalışma ve itina ile hazırlandığı görülen bu hacimli kitabın âşık monografileri alanında yapılacak yeni çalışmalara ışık tutarak model olması gerektiğinin altı çizilmelidir.